

De wereld van **informele schulden**

Marjolein Odekerken | Amber Kouwenberg | Evelien van Noort | Huub Waalewijn

Inhoud

Intro	5
Dennis	9
Jamaa	15
Veerle	21
Nadia	27
Zara	33
Slotwoord	39

Intro

Schulden worden vaak gezien als cijfers en betalingsachterstanden. Maar achter elke schuld schuilt een mens, met een eigen levensverhaal, relaties, dromen en uitdagingen. Wanneer we over schulden spreken, denken we meestal aan formele schulden. Informele schulden blijven vaak buiten beeld.

In deze portrettenreeks vertellen vijf mensen over hun ervaringen met informele schulden: schulden bij familie, vrienden, burens of bekenden. Deze schulden zijn vaak minder zichtbaar dan leningen bij banken of openstaande rekeningen bij organisaties.

Met deze portretten laten we zien welke belangrijke rol onderlinge financiële steun kan spelen in het dagelijks leven van mensen. Het staat voor onderlinge solidariteit, er echt voor elkaar zijn.

Informele schulden laten zich echter kenmerken door een tweezijdige medaille. Aan de ene kant kan deze vorm van steun kracht en verbondenheid bieden, maar tegelijkertijd kunnen zij grote gevolgen hebben voor iemands dagelijks leven. Ze raken niet alleen de financiële situatie, maar ook persoonlijke relaties, gevoelens van afhankelijkheid, schaamte, welzijn en deelname aan de maatschappij.

In deze portretten vertellen vijf mensen openhartig hoe hun informele schulden zijn ontstaan, wat dit voor hen betekent en hoe zij omgaan met de uitdagingen die daarbij komen kijken. Ze nemen ons mee in een wereld die vaak verborgen blijft.

De portretten laten zien dat informele schulden nauw samenhangen met bestaansonzekerheid in brede zin. Ze raken thema's als gezondheid, veiligheid en participatie.

Door te luisteren naar deze persoonlijke verhalen hopen we meer begrip, herkenning en bewustwording te creëren voor een vaak onderbelicht onderwerp. Een grote dank gaat uit naar de inwoners met wie wij deze bijzondere gesprekken mochten voeren. We waarderen jullie openheid en zien de moed die ervoor nodig is om dit te delen. Door jullie verhalen hopen we dat het voor anderen makkelijker wordt om over dit onderwerp te praten.

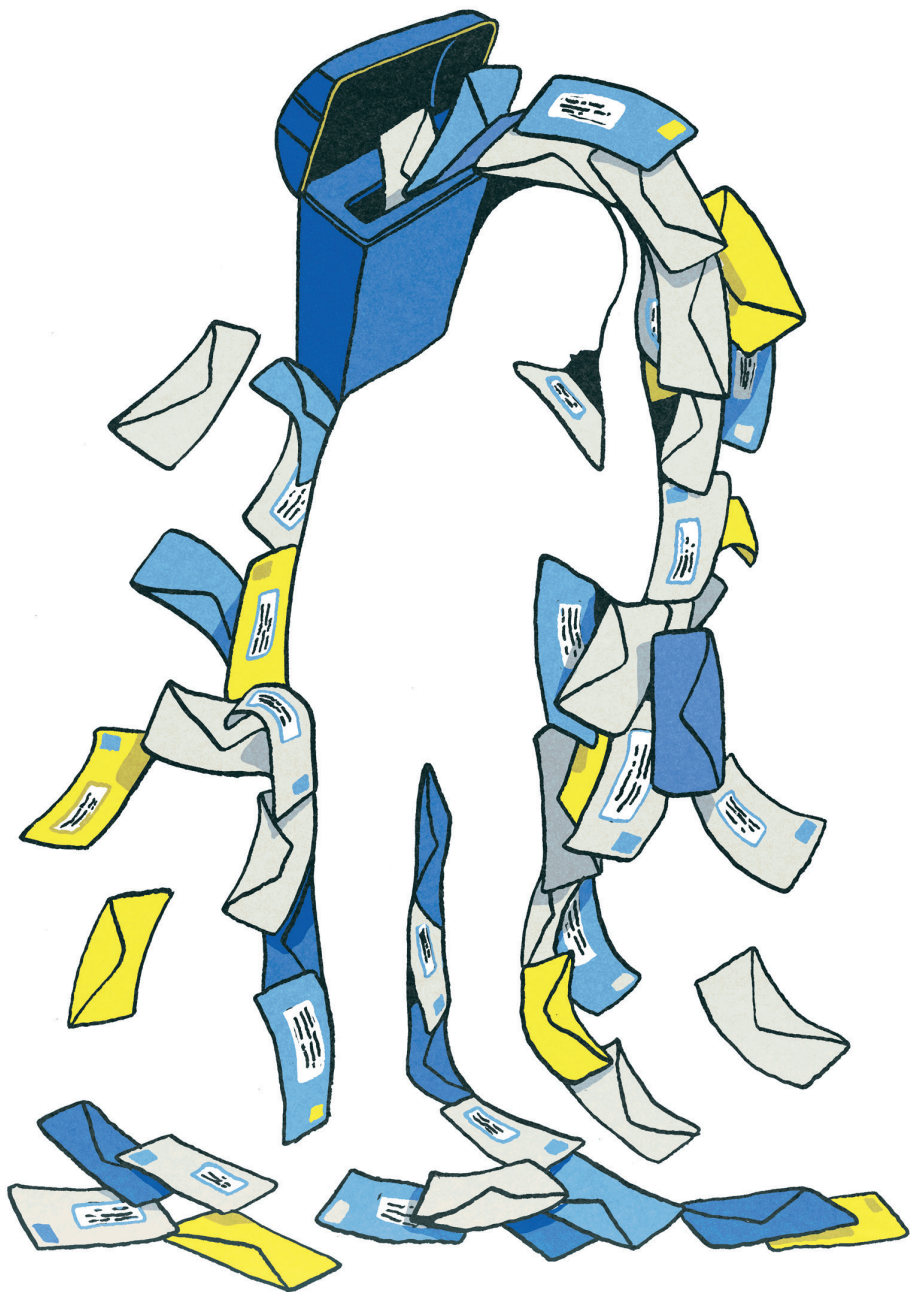
Onderdeel van ZonMw onderzoek

Deze portrettenreeks maakt deel uit van het ZonMw onderzoek naar Informele schulden: [Informele schulden - Verwey-Jonker Instituut](#). Bekijk ook de pagina van ZonMw: [Informele schulden: een integrale aanpak voor gezondheid, criminaliteit, inburgering en participatie](#).

Het ZonMw-project "Informele schulden: een integrale aanpak voor gezondheid, criminaliteit, inburgering en participatie" onder leiding van het Verwey-Jonker Instituut richt zich op de integrale aanpak van informele schulden binnen het bredere vraagstuk van bestaansonzekerheid. De portrettenreeks is in samenwerking met de NoordAs tot stand gekomen.

We gaan in het project deze onzichtbare vorm van schulden op de kaart zetten. Er wordt ingezet op het creëren van bewustwording en het in beeld krijgen van de aard en omvang van deze schulden. Binnen het project worden daarnaast verschillende interventies in de praktijk ingezet aan de kant van inwoners én hulpverleners, vrijwilligers en professionals. Deze interventies worden gemonitord om inzicht te krijgen in wat werkt, voor wie en onder welke omstandigheden. De opgedane kennis wordt gebruikt om succesvolle aanpakken verder te verbeteren en op te schalen. Het project heeft een looptijd van 3,5 jaar en loopt tot en met december 2029.

Wil je de ontwikkelingen van dit project volgen, meld je dan aan voor de nieuwsbrief: [Informele schulden - Verwey-Jonker Instituut](#).

Dennis

Dennis* (47) woont in Amsterdam en doet al jarenlang veel vrijwilligerswerk bij organisaties die werken met ervaringskennis. Na het stoppen van zijn bedrijf bleef hij achter met een enorme restschuld en kwam hij uiteindelijk in de schuldsanering terecht. In die periode leende hij geld van familie en vrienden om een normaal leven te kunnen leiden. Na het afbetalen van zijn grootste schulden zit hij opnieuw in budgetbeheer omdat het niet lukt om rond te komen van zijn uitkering.

**Dennis is een gefingeerde naam*

Van de één op de andere dag 50 duizend euro schuld

Toen Dennis een bedrijf startte voor een internetplatform, was de economische crisis van 2008-2013 net begonnen. Het plan was veelbelovend en er zouden miljoenen in omgaan. Het werd steeds moeilijker om financiering te vinden, waardoor uiteindelijk de stekker uit de onderneming werd getrokken. Het gevolg: Dennis bleef achter met de financiële verplichtingen.

"Ik had van de ene op de andere dag meer dan 50.000 euro schuld."

Het duurde jaren voordat hij in de schuldsanering terechtkwam. In die periode kreeg hij te maken met loonbeslagen en dreigde uiteindelijk zelfs een huisuitzetting. De situatie werd zo zwaar dat hij de brievenbus niet meer opende. Achteraf ziet hij hoe de problemen zich op-stapelden. Hier begon Dennis te lenen van vrienden en familie om zijn hoofd boven water te houden.

"Je laat het gewoon escaleren op een gegeven moment. Het is dweilen met de kraan open."

Toen hij uiteindelijk hulp kreeg en onder bewind kwam, bleef er bijna niets over van zijn leefgeld. Om toch mee te kunnen blijven doen in het dagelijks leven ging het lenen bij vrienden en familie door. In die jaren leende hij naar eigen zeggen ongeveer 20.000 euro van zijn broer en schoonzus. Dat bedrag ontstond niet in één keer, maar groeide langzaam over bijna tien jaar.

"Als je steeds een paar tientjes vraagt, af en toe 'hee, kun je dit voor me betalen?', dan loopt dat gewoon op."

Een belangrijk keerpunt was een erfenis van zijn beste vriend, die hem een groot geldbedrag naliet. Helaas betekende dat niet dat alle problemen waren opgelost. Het blijft niet lukken om rond te komen van zijn bijstandsuitkering.

"Je weet dat je met een Participatiewet-uitkering eigenlijk altijd tekortkomt."

Toen hij nog een vrijwilligersvergoeding, reiskostenvergoeding en een maaltijd kreeg van de organisatie waar hij actief was, lukte het net. Sinds hij daarmee is gestopt, komt hij maandelijks ongeveer 300 euro tekort. Dan denkt hij vaak:

"Ik vraag wel even iemand om een lening."

Onoverzichtelijke bedragen

Hoewel zijn oude schulden inmiddels zijn afgelost, leent Dennis nog steeds geld van mensen in zijn omgeving wanneer hij tekortkomt. Vooral bij zijn moeder staat opnieuw een bedrag open. Volgens hem zijn informele schulden vaak lastig bij te houden. Het gaat meestal niet om één grote lening, maar om kleine bedragen en betalingen die mensen tussendoor voor je doen.

"Zo wordt het een beetje onoverzichtelijk. Zeker als mensen af en toe een betaling voor je doen."

Van zijn moeder kan hij tegenwoordig nauwelijks meer lenen. Daarom klopt hij soms aan bij vrienden zoals Jessie* en Selma*, die zelf ook moeten rondkomen van een uitkering.

"Dat gaat meestal onderling. Dat ik af en toe iets van hen kan lenen, en zij iets van mij."

Familie al jaren niet gezien

De schulden hebben ook hun weerslag gehad op de relatie met zijn familie. Nadat Dennis eerder een groot bedrag had afgelost, klopte hij opnieuw aan bij zijn broer. Zijn schoonzus trok toen een duidelijke grens. Volgens Dennis maakte zij duidelijk dat hij "pas weer welkom is als hij zijn shit geregeld heeft".

De gevolgen daarvan voelt hij nog steeds. Hij heeft zijn broer, schoonzus, neefjes en nichtjes al jaren niet meer gezien. Ook met zijn moeder heeft Dennis een ingewikkelde relatie. Over het terugbetalen van geld maakte Dennis met zijn familie meestal geen duidelijke afspraken.

Toen hij hulp kreeg bij zijn schulden, gaf hij de informele schulden bij zijn broer en moeder wel op bij de schuldhelpverlening.

"Omdat ik anders bang ben dat het als een gift wordt gezien door de Belastingdienst."

Sneller schulden in kaart brengen kan erger voorkomen

Terugkijkend is Dennis kritisch op de schuldhelpverlening. Deze keer kwam de hulp op gang nadat een medewerker van Vroeg Eropaf bij hem aanklopte vanwege een openstaande energierekening. Daarna duurde het opnieuw maanden voordat er vervolgesprekken plaatsvonden en hij werd doorverwezen naar de juiste hulp.

"Je blijft de hele tijd achter de feiten aanlopen."

Daarom ziet hij veel waarde in ervaringsdeskundigen binnen buurtteams. Wat hij nodig had, zegt hij, was iemand die betrokken bleef totdat de situatie echt was opgelost.

"Je moet een punker hebben die jou vastpakt en niet meer loslaat totdat je weer op eigen benen kan staan."

Mensen die zelf vergelijkbare situaties hebben meegemaakt, winnen volgens hem sneller vertrouwen en zijn makkelijker bereikbaar wanneer iemand hulp nodig heeft. Volgens Dennis kom je dan "zoveel verder".

Tot slot vindt Dennis dat de bijstandsuitkering omhoog moet.

"Met 70 euro per week moet ik het doen. Er moet structureel iets verbeteren, want anders blijft deze situatie hetzelfde."

*Jessie en Selma zijn gefingeerde namen.

Jamaa

Jamaa (45) woont met haar vijftienjarige zoon in Amsterdam en werkt als ervaringsdeskundige. Toen zij rond haar dertigste in een zware depressie terechtkwam, verloor ze de grip op haar leven. Ze kwam met haar pasgeboren zoon terecht op een matras in haar oude kamer bij haar moeder. Omdat ze nauwelijks nog voor zichzelf kon zorgen, liepen schulden voor huur, zorgverzekering en andere vaste lasten snel op. Haar moeder en broer vingen haar op en betaalden jarenlang mee. Nu het beter met haar gaat en ze haar betaalde werk langzaam opbouwt, probeert ze stap voor stap iets terug te doen voor de mensen die haar door die periode heen hebben geholpen.

Schulden door een verlamdende depressie

Volgens Jamaa kwamen haar psychische problemen niet uit het niets. Haar vader was psychisch ziek, waardoor zij al jong gewend raakte om voor anderen te zorgen. Jarenlang hield ze zichzelf overeind, totdat dat niet meer ging.

"Ik voelde niets meer totdat ik dertig werd. Toen ging het lichtje uit."

De depressie werd zo zwaar dat ze niet meer kon werken, geen inkomen had en nauwelijks nog overzicht had over haar administratie. Haar relatie liep stuk en ze kwam met haar baby bij haar moeder terecht.

"Daar zat ik, zonder inkomen, met niks, halfdood met een baby."

Twee jaar lang zorgden haar moeder en broer grotendeels voor haar. Intussen liepen schulden op bij onder meer DUO, de Rabobank, haar verhuurder en de zorgverzekering. Veel betalingsverplichtingen liep ze mis omdat ze door haar ziekte niet meer in staat was formulieren in te vullen.

"Bij DUO had ik moeten aangeven dat mijn afloscapaciteit nul was, maar ik was niet in staat om dat te doen."

Ook een aanvraag voor een bijstandsuitkering liep vertraging op, waardoor ze tijdelijk zonder inkomen zat terwijl de vaste lasten doorliepen. Toen haar gezondheid langzaam verbeterde, kreeg ze weer enig zicht op haar financiële situatie. Pas toen ontdekte ze dat niet alles klopte en dat ze mogelijk recht had gehad op verschillende regelingen en voorzieningen. Ook met een bijstandsuitkering bleef het moeilijk om rond te komen. Regelmatig moest ze geld lenen van haar moeder om acute problemen op te lossen.

"Het was niet echt lenen, maar gewoon doen wat moest. Het kon niet anders."

Lenen van de mensen die het dichtstbij stonden

Voor het betalen van vaste lasten en het opvangen van schulden was Jamaa jarenlang afhankelijk van haar moeder en broer. Hoeveel geld zij precies hebben bijgedragen, vindt ze moeilijk te zeggen. Ze schat dat haar broer ongeveer 5.000 euro heeft voorgesloten. Bij haar moeder gaat het mogelijk om een vergelijkbaar bedrag, opgebouwd uit dagelijkse zorg, boodschappen en ondersteuning voor haar en haar zoon. Van hen voelde ze nooit druk om snel terug te betalen. Toch bleef het besef aanwezig dat haar problemen ook gevolgen hadden voor de mensen om haar heen. Schuld vrat aan haar en stond ook gelijkwaardig contact in de weg.

Daarnaast leende ze een keer geld van een buurmeisje voor een vliegticket. Die schuld zorgde voor spanning. Omdat ze het geld niet direct kon terugbetalen, begon ze het contact uit de weg te gaan.

"Dan werd ik aangesproken door mijn moeder, dat ik haar in ieder geval vijftig euro terug moest geven, of wat dan ook, maar ik durfde dat gesprek al niet aan. Dat ontweek ik helemaal totdat ik vakantiegeld kreeg. Ik kon haar niet onder ogen komen. Gelukkig is het wel opgelost, maar daardoor ben je gewoon moe. Het doet wat met je. De stress in je lichaam."

De gevolgen voor haar zelfbeeld

Zijdelings kreeg Jamaa mee dat de hulp die haar familieleden haar boden, druk legde op hun gezinnen. Vooral bij haar broer zag ze dat de situatie spanning veroorzaakte binnen zijn eigen gezin.

De afhankelijkheid had gevolgen voor haar zelfbeeld. Ze voelde zich schuldig tegenover haar familie en kreeg het gevoel dat anderen haar vooral zagen als iemand die hulp nodig had.

"Ik voelde me heel schuldig, maar ook naar de buitenwereld toe niets waard."

Dat beeld bleef volgens haar nog lang hangen, ook toen het beter ging. Binnen haar familie in Marokko merkte ze dat ze soms minder vanzelfsprekend werd betrokken bij zaken waar ze vroeger wel onderdeel van was. Het gevoel dat anderen haar vooral bleven zien vanuit haar kwetsbaarheid, raakte haar diep.

"Je wordt gewoon hoe de wereld je ziet."

Hints naar een hoopvolle toekomst

Nu Jamaa weer werkt, lukt het haar af en toe om geld terug te geven aan haar broer. Ze hoopt dat ze in de toekomst genoeg zal verdienen om hem volledig terug te betalen en ook iets terug te kunnen doen voor haar moeder.

"Als ik meer ga werken, dan zou het moeten kunnen. Dat is mijn hoop."

Langzaam merkt ze dat haar familie haar weer anders begint te benaderen. Waar de gesprekken vroeger vooral gingen over wat zij nodig had, krijgt ze nu soms signalen dat zij juist anderen zou kunnen helpen. Voor Jamaa voelt dat als een teken dat haar omgeving weer vertrouwen heeft in haar toekomst.

Meer steun voor naasten

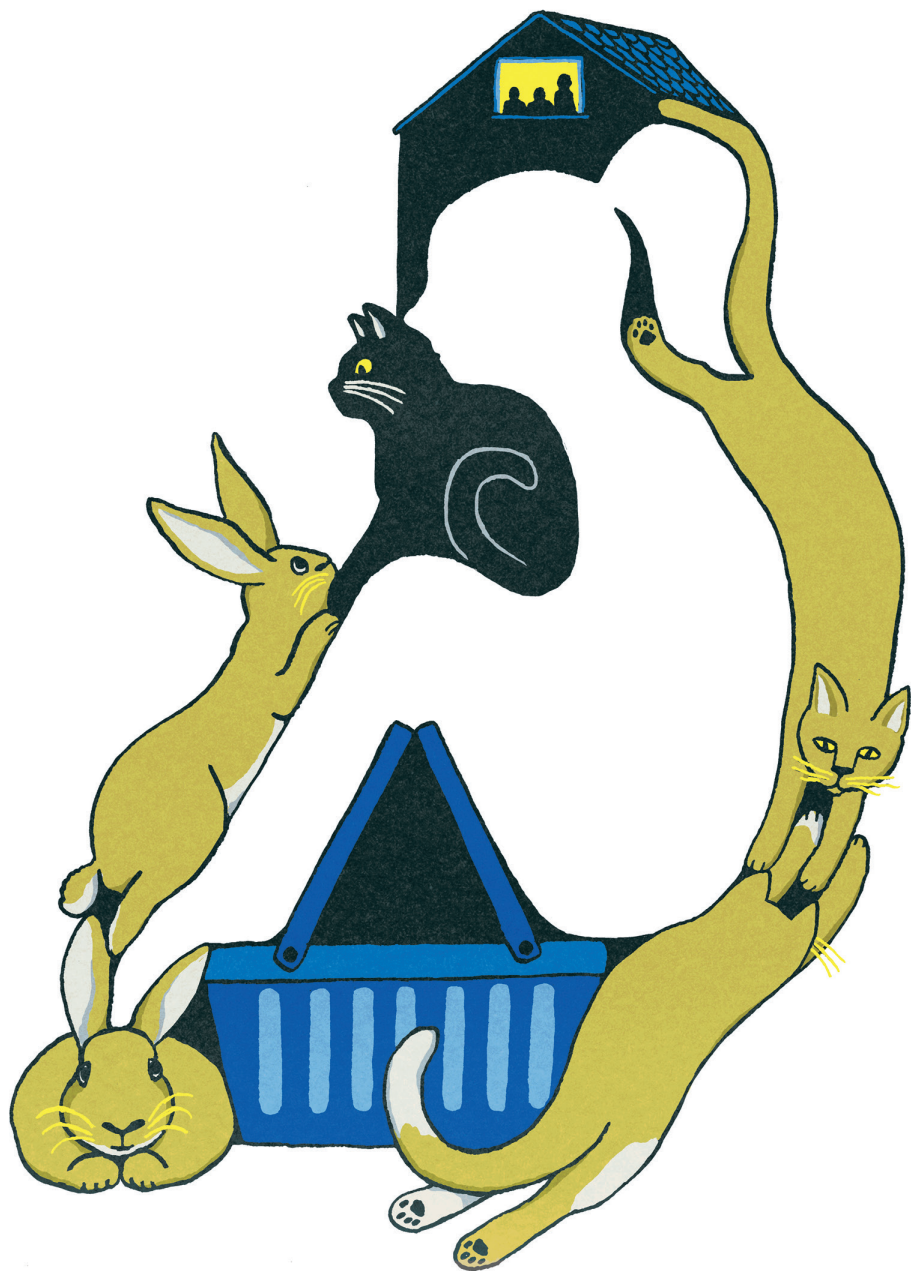
Terugkijkend denkt Jamaa dat veel schulden voorkomen hadden kunnen worden als er tijdens haar ziekte eerder passende ondersteuning was geweest. Niet alleen voor haarzelf, maar ook voor de mensen die voor haar zorgden. Volgens haar ontbrak iemand die overzicht kon houden, kon wijzen op regelingen en kon helpen in het contact met instanties. Later probeerde ze zaken alsnog met terugwerkende kracht te regelen, maar daarbij liep ze vaak tegen regels en termijnen aan.

"Je komt er gewoon niet uit bij de gewone hulpverlening."

Daarom pleit ze niet alleen voor betere ondersteuning van mensen met ernstige psychische problemen, maar ook voor hun naasten. Familieleden nemen vaak jarenlang zorgtaken op zich, terwijl zij volgens Jamaa nauwelijks weten waar ze terechtkunnen voor hulp of advies. Meer ondersteuning voor die groep had volgens haar veel verschil kunnen maken, zowel voor haarzelf als voor haar familie.

Veerle

Veerle* (49) woont met haar drie kinderen, twee katten en twee konijnen in een woonhuis in Amsterdam-West. Door de ellende in de periode dat haar relatie eindigde, is ze uiteindelijk in de ziektewet terechtgekomen. Na een tijd bleek ze een schuld van dertienduizend euro bij de Belastingdienst te hebben opgebouwd. Via het buurtteam en Humanitas is ze in budget-beheer gekomen en krijgt ze leefgeld uitgekeerd, maar het is niet genoeg. Veerle komt structureel geld tekort voor de boodschappen. Daarom moet ze vaak geld lenen van haar moeder en van haar zoon.

**Veerle is een gefingeerde naam*

Te weinig boodschappengeld in budgetbeheer

Toen Veerle in 2020 hulp zocht, was ze het overzicht over haar financiën volledig kwijt. De situatie werd acuut toen er een brief van de Belastingdienst op de mat viel.

"Toen kwam in één keer een brief met: 'we gaan beslag leggen op je huis'. Ik wist niet meer wat ik moest doen."

Via het buurtteam kwam ze terecht bij budgetbeheer. Het eerste jaar was zwaar. Van honderd euro per week moest ze rondkomen voor alle uitgaven van haar gezin. Dat bleek in de praktijk onmogelijk. Haar moeder sprong daarom wekelijks bij.

"Mijn moeder heeft me elke week nog zeventig euro gegeven, want het was echt niet te doen."

Hoewel haar budgetbeheerder werkt met bedragen die volgens het Nibud voldoende zouden moeten zijn, merkt Veerle dat dit in haar situatie niet zo uitpakt. Regelmatig is het boodschappengeld al op voordat de week voorbij is. Bovendien gaat geld dat overblijft eerst naar een verplichte buffer voor noodgevallen.

"Het is gewoon puur dat mijn boodschappengeld op is aan het einde van de week en dat het weekend nog voor de deur staat. In budgetbeheer is het toch wel heel lastig dat je niet echt flexibel kunt zijn."

Zoon en moeder

Om de tekorten op te vangen, klopt Veerle regelmatig aan bij haar moeder. Ook haar vijftienjarige zoon helpt soms mee. Hij spaart goed en leent haar geld voor boodschappen.

"Zodra ik weer mijn boodschappengeld heb, los ik die schuld bij mijn zoon snel af. Alleen het probleem is dat je die week of maand erop wéér te weinig boodschappengeld hebt."

Haar moeder ondersteunt haar op allerlei manieren. Soms gaat het om een klein bedrag voor de boodschappen, soms om grotere uitgaven die Veerle zelf niet kan betalen. Zo betaalde haar moeder bijvoorbeeld de bijles van haar dochter en neemt zij de reiskosten van de kinderen voor haar rekening. Veerle probeert geleend geld altijd terug te betalen, maar haar moeder vindt dat niet altijd nodig.

"Dan vraag ik of ik misschien even vijftig euro kan lenen en beloof ik dat maandag terug te betalen. Maar soms zegt ze ook gewoon: laat maar."

Het zal echt een heel hoog bedrag zijn

Hoeveel haar moeder haar in totaal heeft geholpen, weet Veerle niet precies. Toch beseft ze dat de steun die haar moeder in de loop der jaren heeft gegeven aanzienlijk is.

"Als mijn moeder écht zou uitrekenen wat ze allemaal heeft betaald voor mij, dan zal het een heel hoog bedrag zijn."

Veel van die hulp komt indirect bij de kinderen terecht. Haar moeder betaalt regelmatig dingen die voor Veerle onbetaalbaar zijn geworden, simpelweg omdat ze haar kleinkinderen wil helpen.

We komen er wel samen uit

Hoewel het lenen van geld geen spanningen veroorzaakt binnen de familie, vindt Veerle het moeilijk dat ze afhankelijk is van haar moeder en zoon. Vooral dat laatste voelt voor haar ongemakkelijk.

"Dat voelt voor mij echt als iets wat niet hoort. En dat ik op mijn 49e nog bij mijn moeder aanklop... dat voelt gewoon niet goed."

Tegelijkertijd is ze dankbaar voor de steun die ze krijgt. Ze weet dat haar moeder zelf ook niet rijk is en op haar uitgaven moet letten. Toch blijft zij helpen, vooral uit betrokkenheid bij haar dochter en kleinkinderen.

"Ik kan me dan wel heel rot gaan voelen dat ik vind dat ik dat moet betalen, maar ik weet ook gewoon dat ik het echt niet heb."

Juist de onderlinge band maakt dat ze liever bij familie aanklopt dan bij een bank. Binnen de familie is er begrip, flexibiliteit en vertrouwen.

"Bij mijn moeder en zoon weet ik: het komt altijd wel goed. Het gaat om de intentie."

Toch hoopt ze dat de rollen ooit omgedraaid kunnen worden. Dat ze niet langer degene is die hulp nodig heeft, maar juist iets terug kan doen voor haar moeder.

"Ik droom er echt van dat ik een keer kan zeggen: weet je wat, vandaag neem ik jou mee en betaal ik deze lunch."

De toekomst: in eigen beheer?

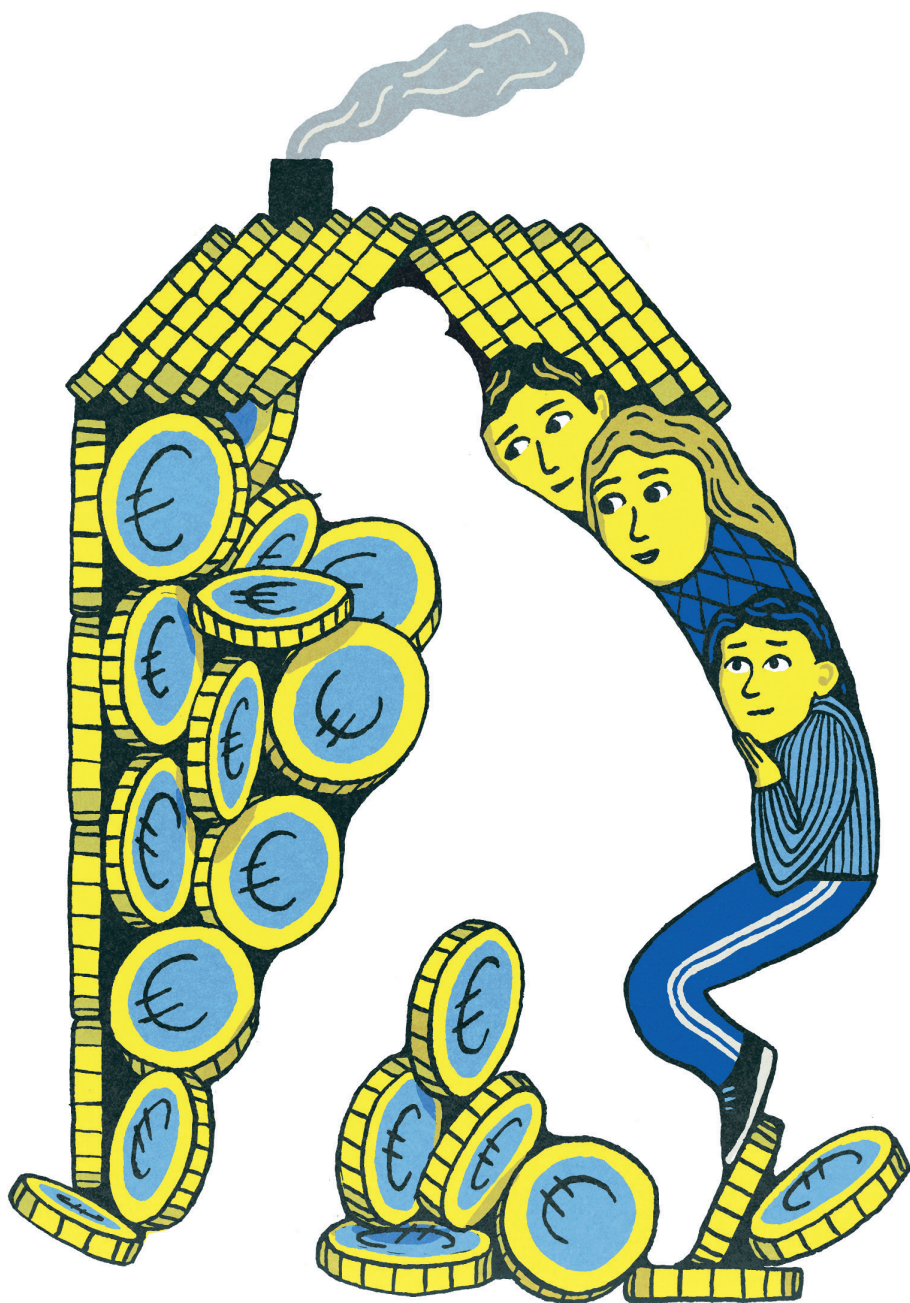
Veerle wacht momenteel op een beslissing van de Gemeentelijke Kredietbank¹. Mogelijk kan die haar belastingschuld overnemen, waardoor er meer rust en duidelijkheid ontstaat.

"Dan is alles rustig en zijn de bedragen bekend die ik daar maandelijks moet betalen. Er is dan gewoon een structuur."

Als die stap eenmaal gezet is, zou ze graag weer zelf meer controle over haar financiën krijgen. Tot die tijd blijft ze afhankelijk van het leefgeld dat ze via budgetbeheer ontvangt. Als er één ding zou mogen veranderen, weet ze precies wat het is: wat meer ruimte om zelf keuzes te maken.

"Ik zou het wel fijn vinden als ik een extra bedrag kreeg waarvan gewoon werd gezegd: 'dit is jouw extra en jij mag zelf kijken hoe je dat inzet.'"

¹ Na het interview en voor het verschijnen van deze publicatie heeft Veerle een regeling met de kredietbank afgesloten. Het budgetbeheer loopt ook door en moet ze het houden bij het boodschappengeld van haar budgetbeheerder.

Nadia

Nadia* is een moeder van drie kinderen en woont in Amsterdam. Sinds haar man enkele jaren geleden onverwacht overleed, is haar financiële situatie stap voor stap verslechterd. Uit nood leende zij geld van familieleden én van een informele geldschieter. De roddels, spanningen en bedreigingen die daarop volgden, zorgden ervoor dat zij en haar gezin in een sociaal isolement terechtkwamen. Pas toen haar informele schulden werden meegenomen in een oplossing via de gemeente, ontstond er weer ruimte voor rust en herstel.

**Nadia is een gefingeerde naam*

Geërfde schulden en een koophuis

Nadia omschrijft haar financiële problemen als schulden die ze in zekere zin heeft geërfd. Zij woont met haar kinderen in een koophuis waarvan de hypotheek nog niet volledig was afbetaald toen haar man plotseling overleed. Aanvankelijk kreeg zij te horen dat de levensverzekering de resterende schuld zou afdekken en dat zij niets meer behoefde terug te betalen.

"Nadat mijn man overleed werd er gezegd: 'je hoeft niet meer terug te betalen. Het is afbetaald'.

Later bleek echter dat er een verkeerde berekening was gemaakt. Daardoor kreeg zij alsnog te maken met achterstallige woonlasten, terwijl haar inkomen daar onvoldoende ruimte voor bood. Volgens Nadia begonnen de problemen zich vanaf dat moment op te stapelen. Als alleenstaande moeder moest zij de zorg voor haar kinderen dragen, terwijl de vaste lasten gewoon doorliepen. Daarnaast kreeg zij ook te maken met belastingschulden en andere financiële verplichtingen.

"Je bent alleen, je staat er alleen voor. En dan heb je ook nog belastingschulden en dat soort dingen."

Familie en een geldschieter met hoge rente

Het laatste wat Nadia wilde, was het huis verkopen waar zij met haar kinderen woonde. Haar moeder hielp haar daarom financieel om de woning te behouden. Volgens Nadia gaat het daarbij om een zeer groot bedrag.

"Mijn moeder kan ik niet betalen hoor. Dat is zeker meer dan honderd-, tweehonderdduizend euro dat ik haar moet betalen."

Daarnaast leende zij geld van verschillende ooms en tantes. Die bedragen waren vaak klein – vijftig of zeventig euro per keer – maar bij elkaar opgeteld ging het om ongeveer 3.500 euro.

Naast haar familie leende ze ook geld van een informele geldschietster. Aan die lening was een rente van tien procent verbonden. In totaal leende zij ongeveer 1.800 euro, maar uiteindelijk werd van haar verwacht dat zij aanzienlijk meer zou terugbetalen dan het oorspronkelijke bedrag.

"Je hebt dat soort mensen ook, de geldschietsters. Ze lenen je een bedrag en dan moet je over dat bedrag 10% betalen."

Stalking, bedreigingen en roddels

De situatie escaleerde toen Nadia de informele geldschietster niet langer kon betalen. Volgens haar werden foto's van haar sociale media gebruikt en raakten ook familieleden van de geldschietster betrokken bij het innen van de schuld. Zij voelde zich daardoor steeds onveiliger.

Nadia vertelt dat zij zich op verschillende plekken gevolgd voelde en nauwelijks nog ergens naartoe durfde. Zelfs locaties waar zij in haar vrije tijd kwam, vermeed zij omdat mensen daar volgens haar werden benaderd of bedreigd. Ook haar kinderen bleven zoveel mogelijk thuis, omdat zij niet wisten wie de geldschietster precies was en wat die persoon zou kunnen doen. Soms durfde Nadia zelfs niet naar haar werk te gaan uit angst voor confrontaties.

"Ik was onveilig, want overal waar ik ging, werd ik gestalkt. Ik kon nergens naartoe."

Tegelijkertijd namen de spanningen binnen haar familie toe. Toen zij geld nodig had, kreeg zij naar eigen zeggen veel begrip van haar ooms en tantes. De problemen ontstonden vooral toen het haar niet lukte om de afgesproken bedragen terug te betalen. Regelmatig moest zij familieleden bellen om te vertellen dat zij opnieuw uitstel nodig had.

"Je moet gewoon weer bellen en zeggen: deze maand kan ik het niet geven. En steeds weer verschuiven, verschuiven, verschuiven."

Na verloop van tijd namen haar ooms en tantes niet langer zelf contact met haar op. In plaats daarvan stuurden zij andere familieleden naar haar toe om het geld terug te vragen. Daardoor werd haar financiële situatie binnen de bredere familie bekend.

"Ik kreeg ruzie met de familie, je wordt uitgesloten van alles, dan krijg je ook weer het schaamtegevoel."

De gevolgen waren groot. Ze werd steeds minder uitgenodigd voor familiegelegenheden en trok zich steeds verder terug. Ook voor haar moeder was de situatie zwaar; volgens Nadia heeft zij er vaak om gehuild. Haar kinderen begrepen de spanningen thuis ook niet altijd en vroegen haar waarom ze de schulden niet gewoon terugbetaalde.

"Zij zeiden van: ma, geef die mevrouw dat geld, geef tante dat geld. Maar het was er niet, snap je."

Nadia beschrijft dat ze regelmatig in paniek raakte.

"Het is echt alsof mensen achter je aan zitten, achter je aan rennen. Op een gegeven moment weet je niet meer wat je moet doen."

Bemiddeling en een uitzondering van de gemeente

In die periode kreeg Nadia al schuldhulpverlening, maar daarbij werd vooral gekeken naar haar formele schulden. Met de zeventig euro per week waarvan zij moest leven, was het onmogelijk om daarnaast ook haar familieleden terug te betalen.

Via De NoordAs kwam zij in contact met de gemeente en het buurtteam. Een medewerker van het buurtteam trad op als bemiddelaar richting de informele geldschiet. Alleen al het feit dat zij niet meer zelf contact hoefde te onderhouden met de mensen aan wie zij geld schuldig was, zorgde voor veel minder stress. Uiteindelijk werd met de geldschiet een regeling getroffen.

"We hebben met die mevrouw gesproken en we kwamen op een bedrag van 300 euro, van wat we haar nog kunnen geven, niet meer dan dat. En ze ging ermee akkoord."

De opluchting was groot. De schuld aan haar ooms en tantes kon vervolgens ook worden afgelost. Ook haar moeder kon zij uiteindelijk 300 euro terugbetalen. Daarmee verdwenen de financiële spanningen binnen haar directe familie grotendeels naar de achtergrond.

"Je wilt gewoon jezelf weer zijn en ik ben blij dat ik mezelf weer een beetje mag zijn."

Behandel informele schulden hetzelfde als formele schulden

Terugkijkend zegt Nadia dat zij waarschijnlijk niet opnieuw geld zou lenen van mensen uit haar omgeving. Als zij iets niet kan betalen, dan accepteert zij tegenwoordig liever dat het niet kan.

"Als ik het niet heb, heb ik het niet."

Tegelijkertijd benadrukt zij hoe belangrijk het is om op tijd hulp te zoeken, ook al is die stap vaak moeilijk. Daarnaast vindt zij dat gemeenten en schuldhulpverleners informele schulden serieuzer moeten nemen. Volgens Nadia ligt de nadruk binnen schuldhulpverlening nog te veel op formele schulden, terwijl schulden bij familieleden, vrienden of informele geldschieters minstens zoveel impact kunnen hebben.

"Men is gefocust op de formele schulden, de informele schulden laat men aan de kant liggen. Als er iemand komt en zegt: ik heb schulden bij familie, sluit dat dan niet uit. Luister naar die persoon."

Volgens Nadia zou er binnen schuldregelingen meer ruimte moeten zijn om ook informele schulden mee te nemen. Haar eigen ervaring heeft haar geleerd dat de problemen pas echt afnamen toen niet alleen de formele, maar ook de informele schulden onderdeel werden van de oplossing.

Zara

Zara* komt uit Irak en woont sinds 1999 in Nederland. Ze is moeder van vijf kinderen met een beperking, die 24 uur per dag zorg nodig hebben, waardoor werken voor haar niet mogelijk is. Hierdoor werkt ze niet. Zestien jaar geleden is ze door een noodgeval gaan lenen bij haar broers en zussen, maar door de oorlog tussen Iran en Amerika is hun financiële situatie verslechterd. Hoewel ze het geld niet heeft, doet ze er alles aan om het geld zo snel mogelijk terug te betalen.

**Zara is een gefingeerde naam*

Lenen voor een laatste afscheid

Zestien jaar geleden werd Zara's vader plotseling ernstig ziek. Omdat hij in Irak woonde en ze zelf geen geld had voor de reis, legden haar broers en zussen samen geld bij elkaar zodat zij met twee van haar kinderen afscheid kon nemen.

"Het kwam allemaal opeens. Gelukkig was ik er op tijd, want hij is in die periode overleden."

Niet alleen de reis, maar ook de kosten rond de begrafenis zorgden ervoor dat Zara uiteindelijk 8.000 euro moest lenen van haar familie. De bedragen zijn vastgelegd en de afspraak was dat ze de lening stap voor stap zou terugbetalen. Dat doet ze nog altijd wanneer er wat geld overblijft, bijvoorbeeld uit de kinderbijslag.

"Eerst moet ik alles voor mijn kinderen regelen en daarna gaat de rest naar de lening toe."

Een tweede lening voor een noodgeval

Vier jaar geleden diende zich opnieuw een familiecrisis aan. Dit keer kreeg Zara's moeder, die eveneens in Irak woont, kanker. Zara wilde haar graag bezoeken, maar zag daar aanvankelijk van af omdat de eerste lening nog niet was afgelost.

"Toen dacht ik: nee, dat kan ik niet doen. De oude lening heb ik nog niet eens terugbetaald."

Haar broers en zussen dachten daar anders over. Zonder dat zij daarom had gevraagd, verzamelden ze opnieuw geld zodat zij met haar kinderen naar Irak kon reizen.

"Ze hebben eigenlijk zelf gezegd dat ze een vliegticket gingen kopen, omdat er een grote kans was dat ik mijn moeder nooit meer zou zien."

Na haar ervaring met haar vader was de angst groot dat ze opnieuw afscheid zou moeten nemen zonder aanwezig te kunnen zijn.

"Stel dat mijn moeder zou overlijden en ik kon niet naar haar toe gaan, dat schuldgevoel zou ik mijn hele leven met me meedragen."

Inmiddels is de gezondheid van haar moeder stabiel. De tweede lening viel wel hoger uit dan de eerste, omdat Zara dit keer met vijf kinderen reisde. In totaal kwam daar nog eens 11.000 euro bij.

De prijs van formele schulden

Naast de leningen van familie heeft Zara één keer een formele schuld gehad. In een moeilijke periode verpandde ze een armband die haar moeder haar had gegeven toen ze trouwde.

"Dat was de enige armband van mijn moeder."

Ze ontving er 2.500 euro voor, met de afspraak dat ze de armband terug zou krijgen als ze het bedrag op tijd met rente zou terugbetalen. Dat lukte niet, waardoor ze het sieraad definitief verloor.

"Daarna heb ik besloten om dit niet meer te doen."

Familie als financieel vangnet

Binnen Zara's familie is het vanzelfsprekend om elkaar te helpen wanneer dat nodig is. Zelf heeft ze in het verleden ook geld uitgeleend aan een zus, zodat haar neefje een dringende operatie kon ondergaan. De steun die zij zelf kreeg, maakte grote indruk. Haar broers en zussen hadden het niet breed, maar deden toch wat ze konden om haar te helpen.

"Een van hen heeft goud verkocht en een ander heeft geld gegeven dat hij zijn hele leven had gespaard."

Broers en zussen in nood

De situatie is inmiddels veranderd. Door de economische onzekerheid in Irak hebben haar broers en zussen zelf steeds meer moeite om rond te komen. Daarom vragen zij haar vaker wanneer ze het geleende geld kan terugbetalen.

"Ze zitten nu eigenlijk in een situatie waarin ze mij nodig hebben."

Dat vindt Zara zwaar. Ze begrijpt dat haar familie het geld terug wil, maar ze heeft eenvoudigweg niet de middelen om sneller af te lossen.

"Mijn broers en zussen hebben zoveel geld bij mij liggen en ik kan het niet teruggeven, terwijl zij krap zitten."

Gezondheidsklachten en manieren om toch eerder terug te betalen

De schulden bezorgen Zara veel stress. Ze heeft hartklachten, een hoge bloeddruk en migraine en merkt dat de zorgen over geld een zware wissel trekken op haar gezondheid.

"Ik doe mijn best, maar steeds over de schulden praten brengt stress met zich mee, omdat ik het geld niet kan geven."

Om toch zoveel mogelijk af te lossen, probeert ze overal op te besparen. Ze verkoopt spullen via Marktplaats, gaat minder vaak op pad, koopt goedkope kleding en let scherp op haar uitgaven.

"Je kan niet anderen voor je eten laten betalen en als je naar de stad gaat, iets leuks voor jezelf kopen."

Ze onderzocht ook de mogelijkheid van een lening via een kredietverstrekker, maar dan zou ze rente moeten betalen. Daarnaast loopt ze ertegenaan dat haar schulden niet officieel zijn vastgelegd bij een bank of andere instantie. Daardoor kan ze voor deze schulden geen gebruikmaken van bepaalde gemeentelijke regelingen.

"Ik zou het heel graag willen dat het nep was."

Meer ondersteuning bij informele schulden

Volgens Zara zouden mensen met informele schulden beter geholpen kunnen worden als deze schulden ook worden meegenomen in de schuldhulpverlening. Daarnaast zou een renteloze lening in noodsituaties volgens haar uitkomst kunnen bieden.

Ook zou ze graag zien dat er hulp beschikbaar is voor acute noodsituaties, waarbij mensen snel ondersteuning kunnen krijgen. In haar geval was wachten op een formele lening geen optie.

"Het was een situatie die direct opgelost moest worden."

Ondanks alle zorgen blijft Zara vooral dankbaar voor de hulp die haar familie haar heeft gegeven.

"Zonder hen had ik mijn vader en mijn moeder niet kunnen zien. Het was een plotselinge moeilijke situatie. Ik had geen keuze, het was onmacht. Maar de omgeving biedt geen hulp, omdat de schuld op een informele manier is ontstaan en niet als formele schuld wordt erkend."

Slotwoord

De verhalen van Dennis, Jamaa, Veerle, Nadia en Zara laten zien dat informele schulden veel meer zijn dan een financieel vraagstuk. Achter de bedragen gaan relaties, wederkerigheid, loyaliteit, schaamte, zorgen en afhankelijkheid schuil. Informele schulden ontstaan vaak niet door onverantwoord gedrag, maar in situaties waarin mensen te maken krijgen met ziekte, verlies, psychische problemen, een scheiding, een plotseling noodgeval of langdurige bestaansonzekerheid.

Wat opvalt in alle portretten is de belangrijke rol die familie, vrienden, buren en andere naasten spelen. Zij vormen vaak het eerste en soms enige vangnet wanneer formele voorzieningen tekortschieten of niet tijdig beschikbaar zijn. Zonder die steun hadden veel geïnterviewden hun woning verloren, belangrijke zorg niet kunnen ontvangen, afscheid van een dierbare moeten missen of simpelweg niet kunnen rondkomen.

Tegelijkertijd laten de verhalen zien dat deze steun niet zonder gevolgen blijft. Informele schulden kunnen relaties onder druk zetten, gevoelens van schuld en schaamte versterken en leiden tot spanningen binnen families en sociale netwerken. Omdat afspraken vaak niet worden vastgelegd en bedragen zich geleidelijk opstapelen, raken schulden bovendien gemakkelijk uit beeld. Juist daardoor blijven ze vaak onzichtbaar voor professionals, terwijl de impact groot kan zijn.

De portretten maken duidelijk dat informele schulden niet los kunnen worden gezien van bredere vraagstukken zoals bestaanszekerheid, gezondheid, toegang tot passende ondersteuning en de draagkracht van sociale netwerken. Ze laten ook zien dat oplossingen vaak pas echt effectief zijn wanneer er aandacht is voor zowel formele als informele schulden.

De consortiumpartners in dit project zijn:

VERWEY Instituut
JONKER

 ZonMw

DENOORDAS

nvvk
financiële hulpverleners

 Geef
armoede
een
gezicht
Armoedecoalitie
Utrecht

 **Gemeente
Amsterdam**

 **STERK UIT
ARMOEDE**

 **Alliantie
Vrijwillige
Schuldhulp**

 divosa

COLOFON

Auteurs:	Dr. M. Odekerken - Verwey-Jonker Instituut A. Kouwenberg, MSc - Verwey-Jonker Instituut E. van Noort - De NoordAs H. Waalewijn - De NoordAs
Illustraties:	Yoko Heiligers
Redactie:	M. Kouters
Opmaak:	E.F. Heitbrink, MSc
Uitgave:	Verwey-Jonker Instituut Giessenplein 59-C 3522 KE Utrecht T (030) 230 07 99 E secr@verwey-jonker.nl I www.verwey-jonker.nl

De publicatie kan gedownload worden via onze website:
<http://www.verwey-jonker.nl>

© Utrecht: Verwey-Jonker Instituut, Amsterdam: De NoordAs, oktober 2026

ISBN: 978-94-6409-451-0

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het Verwey-Jonker Instituut en De NoordAs. Gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.

The copyright of this publication rests with the Verwey-Jonker Institute and De NoordAs. Partial reproduction of the text is allowed, on the condition that the source is mentioned.